

УДК 338.482.22:316.422

А. А. Вдовичен, д.е.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці,
В. А. Зінченко, к.і.н., доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв,
директор туристичної фірми «Супутник»,
віце-президент Всеукраїнської асоціації туроператорів, м. Київ

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація

У статті проаналізовано низку наукових публікацій, що присвячені проблемам розвитку туристичного бізнесу з точки зору різноманітних підходів. В нашій роботі зосереджена увага на здобутках як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, що розглядають необхідність застосування інноваційного менеджменту в розвитку туристичного бізнесу як в країні, так і в її регіонах. Метою роботи є аналіз основних факторів впливу на розвиток туристичного бізнесу в Україні на інноваційній основі. Для досягнення поставленої мети було здійснено наступне: конкретизовані ендогенні та екзогенні фактори впливу розвитку туристичної сфери України на інноваційній основі; проведений аналіз стану розвитку інноваційних технологій в туристичному бізнесі України, а також досліджено динаміку змін туристичних потоків у кількісних і якісних показниках, акцентуючи увагу на проблемних питаннях.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інновації в туризмі, туристичний бізнес, туристична сфера, ендогенні та екзогенні фактори впливу.

А. А. Вдовичен, д.э.н, доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы,
В. А. Зинченко, к. ист. н., доцент,
Киевский национальный университет культуры и искусств,
директор туристической фирмы «Спутник»,
вице-президент Всеукраинской ассоциации туроператоров, г. Киев

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье проанализирован ряд научных публикаций, посвященных проблемам развития туристического бизнеса с точки зрения различных подходов. В нашей работе сосредоточено внимание на достижениях как зарубежных, так и отечественных ученых, рассматривающих необходимость применения инновационного менеджмента в развитии туристического бизнеса как в стране, так и в ее регионах. Целью работы является анализ основных факторов влияния на развитие туристического бизнеса в Украине на инновационной основе. Для достижения поставленной цели осуществлено следующее: конкретизированы эндогенные и экзогенные факторы влияния развития туристической сферы Украины на инновационной основе; проведен анализ развития инновационных технологий в туристическом бизнесе Украины, а также исследована динамика изменений туристических потоков в количественных и качественных показателях, акцентируя внимание на проблемных вопросах.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновации в туризме, туристический бизнес, туристическая сфера, эндогенные и экзогенные факторы влияния.

Постановка проблеми. Серед усіх галузей світового господарства саме туристичний бізнес вважають бізнесом ХХІ століття, який має позитивний вплив на економічний ріст, зайнятість і самозайнятість у будь-якій країні. Оскільки він є найбільш прибутковим і динамічним, про що свідчать дані статистики Всесвітньої організації туризму. Так, на туризм припадає 10% валового національного продукту, 7% загального обсягу інвестицій, 5% усіх податкових надходжень, доходи від туризму складають 8% світового експорту і 30% міжнародної торгівлі послугами при щорічному зростанні світових туристичних потоків на 4-5% [1].

Туристичний бізнес приваблює підприємців невеликим стартовим капіталом, окупністю, рентабельністю, зростанням попиту на туристичні послуги, в основі яких лежить

прагнення людства пізнати навколишній світ, відновити фізичні і духовні сили, підвищити якість життя населення.

У сьогоdnішніх умовах невизначеності, розвитку соціально-економічних диспропорцій, політичної та економічної кризи в Україні, яка розпочалася у 2013 році, обумовила втрату чинності Концепції цільової програми розвитку туризму до 2022 року. Назріла потреба в упорядкуванні, визначенні, конкретизації ідей теорії та практики щодо підходів управління комплексним інноваційним розвитком туристичної сфери з метою вирішення завдань створення повноцінних регіональних ринків туристичних послуг [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість наукових праць, програм, аналітичних доповідей та прогнозів присвячена проблемам розвитку та управління туристичним бізнесом. Нас же цікавлять наукові здобутки, які нададуть можливість швидко розвинути туризм в Україні. Як ми бачимо, це все те, що пов'язане з інноваціями та інноваційним менеджментом у туристичній сфері.

Так, В. Євдокименко здійснив аналіз світових і вітчизняних детермінант теоретико-методологічного та методичного прогнозування і стратегічного планування туристичної сфери [7].

На думку О. Гонти [3, 4] та С. Дутчака [6], основним підходом до наукового вивчення туризму має бути положення економічної синергетики, яке може враховувати ще не досліджені чинники, фактори та випадковості.

І. Мазуркевич, Т. Дзюба, Л. Гонтаржевська, І. Зорін, В. Квартальнов, О. Любіцева здійснювали дослідження суб'єктів ринку туристичних послуг і вказували, що зовнішні та внутрішні чинники системи внутрішніх економічних відносин компанії, засоби взаємодії з чинниками зовнішнього середовища та внутрішні ресурси туристичних підприємств створюють умови, які необхідно враховувати у виборі підходу з формування інноваційної стратегії підприємства [10].

У розробку теорії інновацій в туристичній сфері великий внесок зробили Т. Ткаченко [13], С. Мельниченко [11], В. Кифяк [9]. У їхніх працях розглядаються проблеми управління конкурентоспроможними організаціями на основі використання інноваційних методів, формування механізмів забезпечення та оцінки інноваційного розвитку підприємств, виявлення особливостей розвитку туристичних підприємств у сучасних економічних умовах розвитку регіонів України.

Проте, незважаючи на свою актуальність та на значну кількість наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених щодо управління розвитком туризму в країні та особливостей впровадження інноваційних підходів у розвиток туристичної сфери, ці питання ще недостатньо вивчені.

Метою статті є аналіз основних факторів впливу на розвиток туристичного бізнесу в Україні на інноваційній основі.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи зростаючий вплив ендогенних та екзогенних факторів, ми бачимо, що саме інновації стають найважливішим інструментом управління та розвитку для туристичних підприємств, які намагаються ефективно конкурувати та прагнуть досягти успіху в сучасному туристичному бізнесі, що в свою чергу вимагає застосування інноваційних технологій та зміну формату управлінської діяльності шляхом створення та вдосконалення нових підходів, форм, методів та принципів інноваційного менеджменту.

Серед ендогенних та екзогенних факторів впливу на інноваційні процеси в туризмі нам би хотілося виділити наступні:

- нові напрями розвитку науки і техніки (технологічна революція), поява нових технологій, електронний бізнес (електронна торгівля, створення віртуальних туристичних фірм, застосування новітніх телекомунікаційних технологій та Інтернету). Туризм має важливу перевагу перед іншими секторами електронної торгівлі, оскільки його споживач

отримує товар безпосередньо в місці його виробництва, в туристичному центрі;

- загострення конкуренції, перехід від економіки пропозиції до економіки попиту та експансія послуг в економіці;

- використання передових інформаційних технологій у наданні традиційних транспортних, готельних та інших послуг (відвідування через мережу інтернет музеїв не тільки світу, Є а і України);

- зростаючі потреби населення у знайомстві з життям в інших регіонах та отриманні нових знань про класичні і традиційні туристичні напрямлення (дестинації);

- необхідність у відновленні і розвитку духовних та фізичних сил туристів (розвиток активного туризму і курортно-рекреаційних послуг, медичного туризму).

- наповнення новими властивостями традиційних послуг та впровадження нових (гармонійне поєднання привабливих умов відпочинку та мандрівок для повного задоволення потреб найвибагливіших туристів);

- економічна і політична ситуація в окремих регіонах світу і країнах, тобто процеси глобалізації, інтернаціоналізації, регіоналізації, транскордонне співробітництво тощо;

- необхідність вивчення процесів взаємодії суспільства і природи (конкретизація принципів екологічної політики регіонального розвитку туристичної сфери, формування та виконання програм охорони та ефективного використання природних та рекреаційно-туристичних ресурсів);

- правила економічних взаємовідносин, що встановлюються міжнародними організаціями, зокрема Світовою організацією торгівлі та Всесвітньою туристичною організацією;

- підготовка фахівців з основами знань інноваційної діяльності в туристичній сфері;

- отримання нових знань про туристичні ресурси в різних регіонах земної кулі та інформації про додаткові можливості туристичних поїздок;

- державні закони, а також інші правові акти, що визначають економічні та політичні принципи функціонування туристичних підприємств, включаючи розробку державної концепції розвитку туризму, прийняття нових нормативно-правових актів з соціально-економічних питань;

- зміна ситуації на ринках: поява нових туристичних напрямків, невідповідність пропонованих послуг потребам мандрівників, зміна структури попиту, поява нових вимог з боку споживачів до якості туристичного продукту;

- використання сучасних форм організаційно-управлінської діяльності у сфері виробництва і споживання традиційних туристичних послуг, а також впровадження нововведень у діяльність виробничих галузей, тісно пов'язаних з туристичним бізнесом (транспортні компанії, готелі тощо);

- прагнення компаній зміцнити позиціонування на ринку або боротьба за виживання із застосуванням передових принципів маркетингу (проведення рекламних заходів, інформування споживачів про новинки та акції, формування позитивного іміджу у туристів про фірму) і менеджменту;

- несподівані події, які не залежать від волі людей: екологічні та техногенні катастрофи, терористичні акти та інше [13, с. 136-137].

Своєю чергою, головною умовою реалізації Україною інноваційної моделі розвитку туристичного бізнесу є технологічні можливості, які й дедалі купуються у більш розвинутих країнах, що ставить Україну у залежне від постіндустріальних країн становище, та необхідна інфраструктура (точніше, її відсутність або слабкий розвиток). Уникнути такої ситуації, а саме технологічної залежності Україна може, лише відновлюючи самостійний активний науково-технічний розвиток через використання новаторської розумової праці, створення інноваційного туристичного продукту, який би широко використовував наявне природне різноманіття та культурно-історичне надбання і був би привабливим не тільки для

внутрішнього споживача, але й для іноземного.

Для України гостро стоїть питання підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів туристичних підприємств у сфері володіння інформаційними технологіями, автоматизованими системами, засобами мережевих комунікацій. За розрахунками ВТО, вже зараз туристичний бізнес світу забезпечує близько 10% робочих місць, і ця цифра має тенденцію до зростання. Підраховано також, що потреби у туристичному персоналі зростатимуть у такій пропорції: 75% потреб припадатиме на технічні посади та обслуговуючий персонал, 5% – на вищу управлінську ланку і 20% – на здійснення аудиторських функцій. В умовах України цікавим є те, що більшість цих потреб забезпечуються не людьми зі спеціалізованою освітою, які відповідають стандартизованим підходам оцінки результатів підготовки фахівців у сфері туризму – Tourism Education Quality (TEDQUAL), а тими, хто раніше не мали ніякого стосунку до сфери туризму [14].

Тому для України одним із інноваційних завдань активізації туристичної діяльності є формування мережевих структур з підготовленими кадрами. Їх ефективність полягає у створенні стійких вузлів, через які проходять потоки капіталу, інформації, технологій, товарів, послуг та кваліфікованої праці. Формування мережевих структур є ефективним засобом виходу невеликих підприємств на зовнішні ринки, який потребує державної інституційної та організаційно-економічної підтримки. Однією із форм мережевих структур у туристичній сфері є готельні ланцюги. Нині в Україні функціонує вісім операторів міжнародної готельної мережі: Rixos (м. Трускавець), Interkontinental (м. Київ), Hyatt (м. Київ), Rezidor (м. Київ, м. Алушта (тимчасово анексована територія), м. Донецьк (тимчасово анексована територія)), Best Western International (м. Севастополь (тимчасово анексована територія)), Accor Group (м. Київ), Starwood Hotel & Resorts Worldwide (м. Київ, м. Запоріжжя), Fairmont Raffles Hotel International (м. Київ). Також функціонують два українські готельні оператори: Premiere-Hotels International та Reikartz Hotels & Resorts, які об'єднують 36 готелів [12].

Ще одним ендогенно-екзогенним фактором, який чітко вказує на взаємозалежність розвитку туристичного бізнесу в Україні та швидкість окупності інновацій, є дослідження динаміки змін туристичних потоків у кількісних і якісних показниках. З метою підтвердження взаємозалежності динаміки змін туристичних потоків за минулі періоди та можливість їх прогнозування з перспективними та адаптованими під реалії сьогодення напрямками розвитку інноваційної політики в сфері туризму нами було проаналізовано такі статистичні показники, як: кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну протягом останніх п'яти років, в тому числі з туристичною метою (табл. 1); кількість вітчизняних громадян України, які виїжджали за кордон, в тому числі з туристичною метою.

Таблиця 1

В'їзд іноземних громадян в Україну протягом 2013-2017 років*

Роки	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, усього	<i>Відх. абсол. до попереднього року</i>	<i>Відх. відн.% до попереднього року</i>	Із них – з метою поїздки «туризм»	<i>Відх. абсол. до попереднього року</i>	<i>Відх. відн.% до попереднього року</i>
2013	24671227	1658404	7	488496	- 451556	- 49
2014	12711507	-11959720	- 48	146804	- 341692	-70
2015	12428286	-283221	- 3	137906	- 8898	-7
2016	13333096	904810	7	172848	34942	25
2017	14229642	896546	6	38958	-133890	-77
2018 <i>(прогноз)</i>	14860000	630358	4	34600	-4358	-11

*Джерело: розроблено автором за даними Адміністрації Держприкордонної служби України [5]

За даними таблиці 1 можна говорити про розбалансовану динаміку туристичних потоків як українців, так й іноземних відвідувачів країни протягом останніх п'яти років. Найбільше іноземних громадян, які прибули до України протягом 2013-2017 років були з Молдови, Білорусі, Росії, Угорщини, Польщі, Румунії, Словаччини, Туреччини, Ізраїлю, Німеччини.

Значний спад показників відвідуваності України іноземними громадянами спостерігався у 2014 році – порівняно з 2013 роком потік відвідувачів зменшився майже на 12 млн (різниця становила -48%). Таку ситуацію цілком логічно можна пов'язати з кульмінацією політичних подій, пов'язаних з реформуванням владних структур, а також окупацією частини території країни, в тому числі Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Підтвердженням цього є показник кількості людей, які відвідали країну виключно з метою туризму (службові, ділові, дипломатичні, приватні візити, навчання, працевлаштування, імміграція, культурний та спортивний обмін, релігійне відвідування та з іншою метою не враховувались). Зазначені показники стрімко знижувались вже протягом 2013-2014 років, про що свідчить зниження кількості туристів за цей період майже на 800 тис. (-49% та -70% відповідно). Такі події негативно позначилися не тільки на іміджі всієї країни, але й сформували ореол незахищеності та небезпеки для іноземного туриста.

Негативна динаміка продовжувала зберігатись і у 2015 році, хоча темпи спаду відвідуваності країни іноземними громадянами суттєво призупинились (порівняно з попереднім роком -3%), в тому числі і для туристів (-7%).

Протягом 2016-2017 років ситуація дещо покращилась (зростання становило 6-7%). Дещо активізувалося і відвідування з туристичною метою, потік збільшився майже на 35 тис., що на 25% більше показника попереднього року. На нашу думку, невелике поживлення можна очікувати і у 2018 році, переважно це пов'язано з проведенням в Україні вагомих світових заходів, наприклад таких, як фінал Ліги Чемпіонів УЄФА.

Звичайно, загальне поживлення відвідування країни іноземними громадянами спостерігається, проте повернення позицій 2012 року найближчими роками не очікується. Особливо ситуація стосується іноземних туристів, оскільки у 2017 році відбулося падіння показника відвідуваності на 77%. Таку ситуацію можна частково пояснити збереженням нестабільної політичної, соціальної ситуації в країні, яка супроводжується кризовими економічними явищами, підвищенням криміногенної ситуації, а також загостренням військових дій на сході країни. Крім того, міжнародна консалтингова компанія, яка займається дослідженнями в галузі туризму IPK International і є членом Всесвітньої туристичної організації, Європейської асоціації досліджень громадської думки та ринку і Азіатсько-Тихоокеанської туристичної асоціації, за результатами дослідження опублікувала список країн, відвідування яких є небезпечним для життя і здоров'я туристів. На жаль, у цей список частково потрапила і Україна, а саме її східні області [8]. Поряд з тим, компанія наголошує, що зберігаються терористичні загрози у кількох країнах Європи та Азії, що значно зменшує кількість закордонних туристичних поїздок.

Дещо відмінну ситуацію на ринку туристичних послуг ми можемо спостерігати, досліджуючи показники кількості вітчизняних громадян України, які виїжджали за кордон, в тому числі з туристичною метою (табл. 2).

Враховуючи показники, зазначені в таблиці 2, ми можемо констатувати, що кількість громадян України, які виїжджали за кордон з різною метою (в тому числі враховуючи виїзд на навчання, стажування, службові, комерційні, приватні, ділові, дипломатичні поїздки, працевлаштування, імміграція, культурний та спортивний обмін, тимчасовий короткостроковий виїзд та релігійне відвідування), була найвищою у 2013 році за останні п'ять років і становила майже 24 млн. Цей показник порівняно з 2012 роком був більшим на 11%. Аналогічно попередньому аналізу таблиці 3 у 2014 році спостерігався спад показників

на 6%. В цілому протягом 2015-2017 років динаміка була позитивною, що дає нам можливість спрогнозувати її збереження і на 2018 рік, враховуючи середній темп зміни. Найбільше громадян України виїхало до Польщі, Росії, Угорщини, Молдови, Білорусії, Туреччини, Румунії, Словаччини, Єгипту, Німеччини, Італії тощо.

Таблиця 2

Виїзд вітчизняних громадян України за кордон протягом 2013 – 2017 років*

Роки	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон, усього ¹	Відх. абсол. до попереднього року	Відх. відн.% до попереднього року	Із них – з метою поїздки «організований туризм»	Відх. абсол. до попереднього року	Відх. відн.% до попереднього року
2013	23761287	2328451	11	354840	-286996	-45
2014	22437671	-1323616	-6	201541	-153299	-44
2015	23141646	703975	3	206598	5057	2
2016	24668233	1526587	6	224646	18048	8
2017	26437413	1769180	7	120887	-103759	-47
2018 (прогноз)	2850000	2062587	8	112600	-8287	-7

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

*Джерело: розроблено автором за даними Адміністрації Держприкордонної служби України [5]

Децо інша ситуація складається з кількістю громадян України, які виїжджають за кордон виключно з туристичною метою. Незважаючи на відносну стабільність і навіть невелике пожвавлення у 2015-2016 роках, протягом останніх п'яти років тенденція до суттєвого зниження показників залишається. Така ситуація тісно пов'язана передусім з фінансовою нестабільністю населення. Не прогнозована економічна та соціальна політика уряду обмежує можливості населення у плануванні власних доходів та формуванні фінансових заощаджень, які є основним джерелом забезпечення туристичного відпочинку за кордоном. Стіяка економічна криза в державі, постійне коливання валютного курсу, зростання цін на життєзабезпечення та низький рівень зростання доходів порівняно з рівнем інфляції робить закордонний туристичний відпочинок для більшості населення фінансово недоступним, змушуючи шукати дешевші альтернативи (в тому числі на території країни). Ситуацію для вітчизняних туристів ускладнило також підняття цін на відпочинок міжнародними туроператорами Туреччини, Болгарії, Греції та інших країн. Оскільки більша частина туристів, які надавали перевагу туристичним місцям України та відпочинку у АР Крим, наразі частково обмежені у його відвідуванні, то вони вимушені переорієнтуватись саме на вищезазначені країни.

Висновки. А тому в сучасних ринкових умовах економічної та політичної нестабільності територіям важливо створювати та підтримувати свою привабливість для інвесторів, жителів, туристів та інших цільових груп, що виявляють зацікавленість. Нові інноваційні підходи до формування такої привабливості вимагають створення сучасних інформаційно-адаптованих та суспільно-орієнтованих маркетингових стратегій, залучення нових механізмів та інструментів, які дозволять реалізовувати ефективні інноваційні програми розвитку туристичних територій країни [2].

Відтак, туристичний бізнес, орієнтований як на міжнародних, так і на вітчизняних туристів, потребує зміни підходів до самої суті його організації, а саме розробку, впровадження, розвиток та активізацію інноваційних підходів і методів формування нових туристичних дестинацій.

Особливу увагу для подолання негативного впливу ендогенних та екзогенних факторів слід звернути на:

- 1) формування інноваційної туристичної політики;
- 2) розвиток інноваційної інфраструктури в туризмі через: створення фонду розвитку туризму, як в Україні, так і в окремо взятих регіонах; розвитку кластерів, бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів технопарків, туристичних хабів тощо;
- 3) подолання регіональних диспропорцій в туристичному розвитку;
- 4) залучення інвестицій в туризм;
- 5) створення спеціальних транскордонних зон пріоритетного розвитку туризму;
- 6) розроблення інноваційних IT-стартапів (IT-проектів) у сфері туризму відбуватися повинно за наявності таких трьох складових: туристичний бізнес, інноваційні технології та інформаційні системи і технології управління, які в синергетичній взаємодії на перетині сфер впливу дадуть можливість найбільш активно реалізовуватись IT-стартапам у сфері туризму завдяки залученню та створенню таких засобів, як новий туристичний продукт, новітні інформаційні технології та інструменти, системи автоматизації туристичного підприємства.

Отже, інноваційна діяльність в туризмі – це конкурентоспроможні нові туристичні продукти, новостворені або вдосконалені технології туристичного обслуговування, нові організаційно-технічні рішення адміністративного, комерційного характеру, спрямовані на просування та реалізацію туристичних послуг.

Слід також зазначити, що інноваційні процеси є визначальними для розвитку туризму, особливо актуальним є дослідження шляхів і засобів подолання політичних та соціально-економічних проблем України, порівняно з прискореним інноваційним розвитком країн-лідерів. Для збереження своїх позицій на внутрішньому ринку, виходу на міжнародний рівень туристичним підприємствам та організаціям необхідно впроваджувати передові технології надання послуг, нові методи управління, організації, мотивації та контролю згідно з вимогами конкурентного середовища, що постійно змінюється, тобто успіх функціонування залежить від ефективної реалізації політики інноваційного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Вдовічен А. А. Управління туристичним бізнесом: інноваційний підхід / А. А.Вдовічен, Т. І. Ткаченко // Сучасний стан та перспективи розвитку туризму : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 2-4 травня 2018 р. – Чернівці : ПВКФ «Технодрук», 2018 . – С. 314-138.
2. Вдовічена О. Г. Суспільно-орієнтований маркетинговий вектор розвитку туристичної привабливості територій / О. Г. Вдовічена // Сучасний стан та перспективи розвитку туризму: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 2-4 травня 2018 р. – Чернівці : ПВКФ «Технодрук», 2018. – С. 216-218.
3. Гонта О. І. Інноваційний підхід до організації малого підприємництва на основі мережевих структур / О. І. Гонта // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки. Серія 1, Економіка: Збірник наукових праць. – 2012. – № 4(16). – С. 101-108.
4. Гонта О. І. Синергетичний підхід до формування політики транс націоналізації економіки регіонів / О. І. Гонта // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки. Серія 1, Економіка: Збірник наукових праць. – 2009. – № 2 (3). – С. 77-90.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Дутчак С. В. Обґрунтування нових підходів у дослідженні туристсько-рекреаційної діяльності (на прикладі Буковинських Карпат Середнього Подністров'я) / С. В. Дутчак // Історія Української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – Випуск 10(2). – С. 57-63.
7. Євдокименко В. К. Рекреація і туризм: управління ендогенно орієнтованим розвитком в умовах глобальних взаємозв'язків / В. К. Євдокименко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2011. – Випуск IV (44). Економічні науки. – С. 228-237.
8. IPK International. Retrieved from: <http://www.ipkinternational.com/en/world-travel-monitor/latest-reports/#%E2%80%9Cimpact-of-the-current-terror-threats-on-international-travel-behavior%E2%80%9D>
9. Кифяк В. Ф. Організація туризму : Навчальний посібник / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2008 . – 343 с.
10. Мазуркевич І. О. Інноваційні підходи в діяльності туристичного бізнесу / І. О. Мазуркевич, Т. А. Дзюба // Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 3 (227). – С.50-56.
11. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : Монографія / С. В. Мельниченко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2007. – 493 с.
12. Стеченко Д. М. Адаптація наукових підходів для активізації розвитку туристичної сфери / Д. М. Стеченко, І. В. Безуглий // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – №2(18). – С.72-80.

13. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : Монографія / Т. І.Ткаченко. – 2-ге вид., випр. та доповн. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.

14. Ткачук Л. М. Інноваційні технології в міжнародному туризмі : Навчальний посібник / Л. М. Ткачук. – К.: КИМУ, 2007. – 68 с.

Anatolii Vdovichen, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE, Chernivtsi,
Victor Zinchenko,
PhD, Associate Professor,
Kiev national university of culture and arts,
Honoured Cultural Worker of Ukraine Director of travel agency "Sputnik",
Vice President of the All-Ukrainian Association of Tour Operators, Kyiv

MAIN FACTORS OF INFLUENCES UPON INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM BUSINESS IN UKRAINE

Summary

The article analyzes a number of scientific publications devoted to the problems of tourism business development in terms of diverse approaches. Our work focuses on the achievements of both foreign and domestic scientists who consider the need for innovative management in the development of tourism business both in the country and in its regions. The aim of the work is to analyze the main factors influencing the development of tourism business in Ukraine on an innovative basis. To achieve this goal, the following was done: the endogenous and exogenous factors of the influence of the development of tourism sector of Ukraine on the innovative basis were specified; the analysis of the state of development of innovative technologies in the tourism business of Ukraine was conducted, and the dynamics of changes in tourist flows in quantitative and qualitative indicators was researched, focusing on problematic issues.

Keywords: innovations, innovative development, innovations in tourism, tourist business, tourist sphere, endogenous and exogenous factors of influence.

References:

1. Vdovichen, A.A., Tkachenko, T.I. (2018). Tourism Business Management: An Innovative Approach. *Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku turyzmu. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Current Status and Prospects for Tourism Development, Materials of the International Scientific and Practical Conference]. Chernivtsi, Ukraine, pp. 314-138
2. Vdovichen, O.G. (2018). Socially-oriented marketing vector of development of tourism attractiveness of territories. *Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku turyzmu. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Current situation and prospects of tourism development, Materials of the International scientific and practical conference]. Chernivtsi, Ukraine, pp. 216-218.
3. Honta, O.I. (2012). Innovative Approach to Small Business Organization on the Basis of Network Structures. *Naukovyj visnyk Chernihiv's'koho derzhavnogo instytutu ekonomiky. Seriya 1, Ekonomika* [Scientific Bulletin of the Chernihiv State Institute of Economics. Series 1, Economics], no. 4 (16), pp. 101-108 (in Ukr.).
4. Honta, O.I. (2009). Synergetic approach to the formation of a policy of trans nationalization of the region's economy. *Naukovyj visnyk Chernihiv's'koho derzhavnogo instytutu ekonomiky. Seriya 1, Ekonomika* [Scientific Bulletin of the Chernihiv State Institute of Economics. Series 1, Economics], no. 2 (3), pp. 77-90 (in Ukr.).
5. State Statistics Service of Ukraine, Official site. Available at: www.ukrstat.gov.ua (in Ukr.).
6. Dutchak, S.V. (2004). Justification of new approaches in the study of tourist and recreational activities (for example, the Bukovynian Carpathians of the Middle Dnistrovia). *Istoriia Ukrain's'koi heohrafii. Vseukrains'kyj naukovo-teoretychnyj chasopys* [History of Ukrainian Geography. All-Ukrainian scientific and theoretical magazine]. Ternopil, vol. 10 (2), pp. 57-63 (in Ukr.).
7. Yevdokimenko, V.K. (2011). Recreation and tourism: management of endogenously oriented development in the conditions of global interconnections. *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnogo instytutu* [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute], Issue IV (44). Economic sciences, pp. 228-237 (in Ukr.).
8. IPK International. Available at: <http://www.ipkinternational.com/en/world-travel-monitor/latest-reports/#%E2%80%9CImpact-of-the-current-terror-threats-on-international-travel-behavior%E2%80%9D>
9. Kifyak, V.F. (2008). *Orhanizatsiia turyzmu* [Tourism Organization]. Books XXI, Chernivtsi (in Ukr.).
10. Mazurkevich, I.O., Dzyuba, T.A. (2016). Innovative Approaches to the Activity of the Tourism Business. *Visnyk skhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia* [The Bulletin of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University], no. 3 (227), pp. 50-56.
11. Melnychenko, S.V. (2007). *Informatsijni tekhnologii v turyzmi: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Information Technologies in Tourism: Theory, Methodology, Practice]. Kyiv. nats trad.-ekon. Unt., Kyiv (in Ukr.).
12. Stechenko, D.M., Bezugly, I.V. (2013). Adaptation of Scientific Approaches to Activate the Development of the Tourist area. *Naukovyj visnyk ChDIEU* [Scientific Bulletin of the CSTIU], no. 2 (18), pp.72-80 (in Ukr.).

13. Tkachenko, T.I. (2009). *Stalyj rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu* [Sustainable Tourism Development: Theory, Methodology, Business Realities]. 2nd ed., Kiev. nats trad.-ekon. Unt., Kyiv (in Ukr.).

14. Tkachuk, L.M. (2007). *Innovatsijni tekhnolohii v mizhnarodnomu turyzmi* [Innovative Technologies in International Tourism]. KMU, Kyiv (in Ukr.).

УДК 005:331.105

Н.О. Пачева, к.е.н., доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ДОВІРА ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Анотація

У статті розкрито вплив довіри на підвищення ефективності менеджменту. Головну увагу зосереджено на дослідженні довіри та її впливу на економічний розвиток організації. Доведено, що збільшення її рівня гарантує стабільний розвиток даної соціальної мережі через підвищення ефективності управління. Оптимальний рівень довіри у внутрішньому середовищі сприяє розвитку організації через вдосконалення управління, акумулює ефективне використання наявного потенціалу організації, взаєморозуміння і згоду між учасниками даної мережі та обумовлює мотивацію до досягнень; на зовнішньому – знижує ризики в конкурентній боротьбі. Встановлено, що ефективний менеджмент в організації, який побудований на довірі, впливає на її діяльність та економічний успіх.

Ключові слова: довіра, менеджмент, організація, ефективне управління, економічний розвиток.

Н. А. Пачева, к.э.н., доцент,
Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тичины,
г. Умань

ДОВЕРИЕ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Аннотация

В статье раскрыто влияние доверия на повышение эффективности менеджмента. Главное внимание сосредоточено на исследовании доверия и его влияния на экономическое развитие организации. Доказано, что увеличение его уровня гарантирует стабильное развитие данной социальной сети через повышение эффективности управления. Оптимальный уровень доверия во внутренней среде способствует развитию организации через совершенствование управления, аккумулирует эффективное использование имеющегося потенциала организации, взаимопонимание и согласие между участниками данной сети и обуславливает мотивацию к достижениям; на внешней – снижает риски в конкурентной борьбе. Установлено, что эффективный менеджмент в организации, который построен на доверии, влияет на ее деятельность и экономический успех.

Ключевые слова: доверие, менеджмент, организация, эффективное управление, экономическое развитие.

Постановка проблеми. Людський ресурс – запорука успішної діяльності організації.

Реалії сьогодення вказують на те, що ефективно управління людськими ресурсами відбувається за допомогою менеджменту, побудованого на довірі усіх учасників даної соціальної мережі (організації). Взаємна довіра в соціальній мережі є визначним фактором успішної командної роботи та менеджменту, що базується на взаєморозумінні та взаємодопомозі і є важливою умовою делегування повноважень. Оптимальний рівень довіри в організації слугує фактором зниження ризиків у конкурентній боротьбі, а відсутність довіри або низький її рівень призводить до сприймання соціальних взаємодій як досить ризикованих та втрати відчуття надійності.

Ефективний менеджмент є результатом взаємодії функціонування системи і процесу управління, побудованого на довірчих відносинах.